

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru - Datganiad personol yr ymgeisydd

Rwy'n gyffrous i wneud cais am swydd Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru; cyfle unigryw i hyrwyddo hawliau a lleisiau pobl hŷn yn annibynnol wrth gefnogi a llywio gweledigaeth Cymru i ddod yn genedl gyfeillgar i oed.

Mae'r ddwy enghraifft ganlynol yn dangos fy ymrwymiad i **hyrwyddo a diogelu buddiannau a hawliau pobl hŷn a'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth sydd gennyf o ran y materion sy'n wynebu pobl hŷn a'r gwasanaethau a ddefnyddir ganddynt.**

Rwy'n cael fy nghydnabod fel Cadeirydd arbenigol Adolygiadau Dynladdiad Domestig (ADD) sy'n cynnwys pobl hŷn; archwilio amgylchiadau marwolaeth unigolyn a nodi dysgu i atal marwolaethau yn y dyfodol. Mae'n hollbwysig i mi fod llais y person hŷn yn cael ei glywed drwy'r adolygiad ac rwy'n gweithio gyda'u teulu, ffrindiau ac aelodau o'u cymuned i ddeall sut roedden nhw'n byw eu bywyd, beth roedden nhw'n ei fwynhau a'r problemau a brofwyd ganddynt. Er bod pob adolygiad yn wahanol, rwyf wedi dod o hyd i gyffredinedd o ran y **materion y mae'r person hŷn yn eu hwynebu** sy'n cynnwys profiadau o gam-drin domestig ac ymddygiadau gorfodi a rheoli, cam-drin ariannol, eu gallu i gael eu clywed, iechyd a lles corfforol a meddyliol, hygyrchedd gwasanaethau sy'n diwallu eu hanghenion, unigrwydd ac arwahanrwydd, natur wledig, allgáu digidol, trafniadaeth, dynameg gofalu ac anghenion sy'n croestorri.

Fel y Cadeirydd, rwy'n gweithio ochr yn ochr ag amrywiaeth o wasanaethau a ddefnyddir gan bobl hŷn gan gynnwys gwasanaethau iechyd sylfaenol ac eilaidd, gwasanaethau cymdeithasol, darparwyr tai, yr Adran Gwaith a Phensiynau, cyflogwyr, grwpiau cymunedol a sefydliadau sector arbenigol a gwirfoddol e.e. Age Cymru, Cyngor ar Bopeth a Gwasanaethau Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol i archwilio'r cyswllt a gafodd yr unigolyn ag ef, ei ymatebion unigol a chyfunol ac i nodi'r rhwystrau a brofodd y person hŷn wrth gael mynediad at y gwasanaethau hyn. Mae cwmpas y ADD yr wyf wedi'u cadeirio wedi rhoi gwell **gwybodaeth a dealltwriaeth i mi o arferion gweithredol y gwasanaethau** hyn, y fframweithiau strategol a pholisi y maent yn gweithredu ynddynt a'r heriau y maent yn eu hwynebu gan gynnwys galw cynyddol am wasanaethau, cymhlethdod anghenion, adnoddau a recriwtio a chadw gweithlu medrus.

Mae fy adroddiadau manwl a dadansoddol yn dangos sut yr wyf yn cymhwyso **egwyddorion Cydraddoldeb ac Amrywiaeth ac Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn** i ategu fy nadansoddiad o ymatebion gweithredol, strategol a systemig i bobl hŷn. Drwy nodi'r hyn a ddysgwyd, amlygu arfer da o'r DU a thu hwnt a gwneud argymhellion fy nod yw **hyrwyddo a diogelu buddiannau pobl hŷn**. Mae fy argymhellion wedi arwain at newidiadau cadarnhaol mewn arferion gan gynnwys ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth ac ymatebion yn y gymuned sy'n canolbwyntio ar brofiadau pobl hŷn o gam-drin, hyfforddiant ymarferwyr a chomisiynu gwasanaeth cymorth pwrpasol ar gyfer pobl hŷn sy'n cael eu cam-drin. Gellir gweld enghreifftiau cyhoeddus o fy ADD yn <https://www.sir-benfro.gov.uk/sir-benfro-ddiogelach/daeth-adolygiadau-dynladdiad-yn-y-cartref>

Yn 2023, cefais fy nghomisiynu i ddatblygu Strategaeth Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Canolbarth a Gorllewin Cymru. Fel gyda'r holl waith a nodir yn fy CV, roedd lleisiau a phrofiadau unigol yn ganolog i'm dull o ddatblygu'r strategaeth. Cyfarfûm â grŵp amrywiol o bobl hŷn a siaradodd yn helaeth am eu perthnasoedd a'u sefyllfaoedd byw, y gwasanaethau a gawsant, ansawdd eu rhyngweithio â gwasanaethau cyhoeddus, yr hyn a weithiodd a pha agweddau a achosodd broblemau iddynt a'r hyn a oedd yn angenrheidiol er mwyn iddynt allu gwneud hynny a theimlo'n ddiogel a byw'n dda. Gan adeiladu ar waith blaenorol a wnaed ar gyfer y Comisiynydd Pobl Hŷn ac adolygiadau o wasanaethau cyhoeddus,

fe wnaeth yr ymgysylltu hwn wella fy **nealltwriaeth fanwl o'r materion sy'n wynebu pobl hŷn yng Nghymru** gan gynnwys (ond nid yn gynhwysfawr) argaeledd a hygyrchedd gwasanaethau, rhagfarn ar sail oed a gwahaniaethu, cyfranogiad, trafndiaeth, ynysu cymdeithasol, annibyniaeth, lleoliad ac ansawdd tai, mynediad at ofal, gwasanaethau cymorth, incwm, addysg a chyflogaeth, darparu ymyriadau priodol, diogelwch a diogelu. O ganlyniad i'r ymgysylltu hwn bŷm yn blaenoriaethu pobl hŷn yn y strategaeth ranbarthol ac yn cynnig camau gweithredu asiantaethau a phartneriaethau unigol yr oedd eu hangen i wella ymatebion i bobl hŷn. Canlyniad y gwaith hwn oedd strategaeth ranbarthol a oedd yn blaenoriaethu diogelwch a diogelu pobl hŷn ac yn sicrhau mynediad at wasanaethau arbenigol, pwrpasol i ddiwallu eu hanghenion. Cyflwynais fy strategaeth ddrafft i'r Bwrdd Diogelu a Thrais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Rhanbarthol, gan fynegi'r sail dystiolaeth a'r rhesymeg dros flaenoriaethu pobl hŷn, eu hawliau a'u buddiannau. Cymeradwywyd fy strategaeth a'm cynllun cyflawni gan y partneriaethau rhanbarthol, strategol sydd wedi cymryd perchnogaeth dros eu cyflawni. Gellir gweld copi o'r strategaeth yn <https://cysur.wales/vawdasv/vawdasv-strategy/>

Mae fy holl waith yn dibynnu ar gynnal gwybodaeth a dealltwriaeth fanwl o ddeddfwriaeth a pholisi Cymru a'r DU, sut maent yn cyfieithu ar lefel ranbarthol a lleol a beth maent yn ei olygu i hawliau a chydaddoldeb gwahanol grwpiau o bobl yn eu bywydau bob dydd. Mae'r gwaith strategaeth a ADD a nodir uchod yn dangos sut rwy'n **defnyddio fy ngwybodaeth a dealltwriaeth fanwl o'r cyd-destun polisi eang** y mae gwasanaethau sy'n gweithio gyda phobl hŷn yng Nghymru yn gweithredu ynddo fel sail i'm gwaith. Mae'r meysydd polisi hyn yn cynnwys rheini sydd wedi datganoli a'r rhai nad ydynt gan gynnwys Diogelu, Tai a Digartrefedd, Cyfiawnder Troseddol, Diogelwch Cymunedol, Iechyd a Lles, Gofal Cymdeithasol, Iechyd y Cyhoedd, yr Amgylchedd, Trafndiaeth, Addysg, Cyflogaeth a Chydaddoldeb ac Amrywiaeth. Rwyf hefyd yn gyfarwydd â'r strwythurau llywodraethu lleol a rhanbarthol sy'n dod â gwasanaethau ynghyd i gyflawni ar y cyd y dyletswyddau sydd wedi'u hymgorffori mewn deddfwriaeth gan gynnwys Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014) a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015). Rwy'n deall sut mae *Cymru Gyfeillgar i Oed: Ein Strategaeth ar gyfer Cymdeithas sy'n Heneiddio a Cysylltu Cymunedau* yn dod â meysydd polisi datganoledig at ei gilydd i gyflawni gweledigaeth sy'n cefnogi pobl o bob oed i fyw a heneiddio'n dda.

Mae gen i **brofiad sylweddol o weithio ar lefel uwch**, ar ôl bod mewn rolau arwain yn y sector cyhoeddus a'r trydydd sector yng Nghymru am dros 15 mlynedd. Fel Prif Weithredwr Calan DVS bŷm yn dangos arweinyddiaeth strategol i dimau perfformiad uchel gan ymateb i anghenion unigolion sy'n dioddef cam-drin domestig yng Nghymru, datblygiad sefydliadol a busnes, arallgyfeirio incwm a thwf cynaliadwy, perfformiad a rheolaeth ariannol a hyrwyddo rhagoriaeth ac arfer gorau. Arweiniodd fy ngweledigaeth strategol ac arweinyddiaeth at gydnabod Calan DVS fel sefydliad blaengar, deinamig ac arloesol ac anrhydeddau unigol e.e. ennill Cyfarwyddwr y Flwyddyn Sefydliad Cyfarwyddwyr y DU (2015). Mae gennyf **wybodaeth a dealltwriaeth ragorol o lywodraethu da**. Fel Prif Weithredwr Calan DVS sefydlais a chynhaliiais fframweithiau a pholisïau sefydliadol cadarn a oedd yn sicrhau tryloywder ac atebolrwydd ar gyfer gwneud penderfyniadau, rheoli risg, cyflawni a chydymffurfio gan arwain at y sefydliad yn ennill Gwobr Llywodraethu Da genedlaethol. Fel Arweinydd Partneriaeth ar gyfer Heddlu Gwent, sefydlais strwythurau llywodraethu aml-asiantaeth ar gyfer nider o bartneriaethau a rhaglenni gwaith gan sicrhau bod rhanddeiliaid yn gallu cymryd rhan weithredol mewn gwneud penderfyniadau. Fel cyn Gadeirydd ac Ymddiriedolwr sefydliadau cenedlaethol yng Nghymru rwyf hefyd yn deall llywodraethu o safbwynt aelod o'r Bwrdd gan gynnwys rolau, cyfrifoldebau, strwythurau adrodd, perfformiad a rheolaeth ariannol a chydymffurfiaeth â dyletswyddau statudol.

Mae amrywiaeth fy ngyrfa wedi fy ngalluogi i ddatblygu **sgiliau rhyngbersonol, rhwydweithio a chyflwyno hynod effeithiol**. Yn siaradwr Cymraeg, rwy'n gyfathrebwr hyderus a chroyw ac yn siaradwr profiadol ar gyfer digwyddiadau cenedlaethol. Rwyf wedi cyflwyno tystiolaeth i Bwyllgor y Senedd mewn perthynas â deddfwriaeth/polisi Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ac wedi rhoi cyflwyniadau i fforymau cenedlaethol a rhanbarthol gan gynnwys y Bwrdd Diogelu Cenedlaethol, Partneriaethau Rhanbarthol, Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a Diogelu i hybu ymwybyddiaeth o ystod o faterion yn ymwneud â hawliau a chydaddoldeb. Fel Cynghorydd Cenedlaethol, adeiladais berthnasoedd effeithiol gyda swyddogion a Gweinidogion Llywodraeth y DU a Chymru a gwnes gynrychioliadau ysgrifenedig a llafar yn rheolaidd ar faterion yn ymwneud â pholisi cymdeithasol ac ariannu a hygyrchedd darpariaeth gwasanaeth teg. Trwy gyflwyno dadleuon ar sail tystiolaeth wnes i negodi diwygiadau i deddfwriaeth a chanllawiau statudol e.e. Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol, Gofyn a Gweithredu ac amddiffyn plant rhag cosb gorfforol. Mae'r gwaith ar adolygiadau a datblygu strategaeth a nodir uchod yn enghreifftiau o'm gallu i weithio mewn partneriaeth ag unigolion, cymunedau a sefydliadau statudol a thrydydd sector. Drwy wrando a deall yr hyn sy'n bwysig a throsi'r rhain yn flaenoriaethau ac yn argymhellion i wella polisi ac arfer rwyf wedi adeiladu a chynnal perthnasoedd effeithiol a dylanwadol ar draws cymunedau a'r Sector Cyhoeddus a'r Trydydd Sector yng Nghymru. Mae cwmpas a hirhoedledd y perthnasoedd hyn yn dangos fy ngallu i ennyn hyder trwy ddangos tryloywder, atebolrwydd, uniondeb a gwrthrychedd yn gyson yn fy ngweithredoedd a'm penderfyniadau.

Mae gen i dros 10 mlynedd o **brofiad o ryngweithio â'r cyfryngau** gan gynnwys rheoli ac ymateb i geisiadau am gyfweiliadau teledu/Radio dwyieithog yn ymwneud ag eitemau newyddion a materion cyfoes. Mae fy ngallu i ryngweithio'n effeithiol gyda'r cyfryngau wedi golygu fy mod yn gyfrannwr cyson ar BBC Wales Today, S4C Newyddion a Politics Wales a gofynnir am fy arweiniad hefyd mewn perthynas ag arfer gorau ar raglenni dogfen pwnc-benodol e.e. A Prif (2023), Byw Heb Ofn (2024). Yn ystod cyfweiliadau byw ac wedi'u recordio ymlaen llaw, rwyf wedi darparu dadansoddiad gwrthrychol ac wedi amlygu arfer gorau mewn perthynas â materion sy'n seiliedig ar hawliau gan gynnwys cydraddoldeb ac amrywiaeth, gwahaniaethu a cham-drin er mwyn ysgogi newid cynyddol.

Mae gennyf wybodaeth a phrofiad cynhwysfawr o'r **trefniadau arolygu a rheoleiddio** a ddefnyddir i arolygu gwasanaethau cyhoeddus a ddefnyddir gan bobl hŷn yng Nghymru a Lloegr. Rwyf wedi cymryd rhan mewn arolygiadau asiantaeth sengl ac ar ôl sefydlu hybiau diogelu pob oed yng Ngwent, cyfrannais at yr arolygiad ar y cyd cyntaf yng Nghymru a gynhaliwyd gan Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru, Estyn, Arolygiaeth Heddluoedd a Gwasanaethau Tân ac Achub Ei Mawrhydi a'r Gwasanaeth Prawf.

Rwy'n angerddol am y cyfle i gymhwyso'r sgiliau a'r profiad rwyf wedi'u cronni hyd yma i rôl y Comisiynydd Pobl Hŷn, gan gyfuno fy ngalluoedd amlochrog ac eang â'm gwybodaeth benodol am bobl hŷn a'r fframweithiau polisi sy'n effeithio ar ansawdd eu bywydau. Rwy'n awyddus i ddod â'r elfennau hyn ynghyd i hyrwyddo hawliau a lleisiau pobl hŷn yng Nghymru a chreu newid cadarnhaol.